

If ever a film had its cake and ate it too, surely this is it

Af [EDVIN VESTERGAARD KAU](#)

I sin nye bog gennemgår Edward Buscombe Clint Eastwoods western Unforgiven med blik for både genretræk og stil - og diskuterer dens placering mellem tradition og revision.

Edward Buscombe har skrevet en lille fin bog om *Unforgiven*, Clint Eastwoods western fra 1992. Han har blik for form og stilistisk detalje, og samtidig giver han sit bud på dens placering i genrehistorien og i en samfundsmæssig og filmindustriell kontekst. Det sidste kommer til overflod til at omfatte Eastwoods persona, på lærredet, som instruktør og industri-insider med fornemmelse for zeitgeisternes skiften.

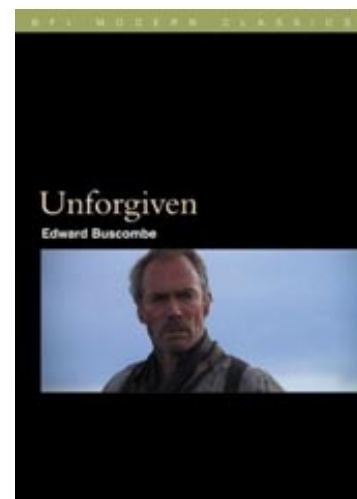
Alt dette gøres ikke på programmatisk vis, men tværtimod som led i en ubesværet beretning, der kun tilsyneladende er en blot kronologisk opbygget, slavisk gennemgang af filmen. For med den selvfølgelighed, der kommer af tålmodigt arbejde og erfaring med stoffet, forbinder Buscombe elementer inden for filmæstetik, produktionsforhold, genrediskussion og tematik i *Unforgiven* med et væld af fortilfælde, modeksempler og inspirerende paralleller. Det er således ikke blot en bog, hvor man får god besked om netop denne film og dens placering i genrens slægtstræ, men også én, hvor man kan lære om eller genopfriske en god del af westerngenrens karakteristika og dens historie.

Solopgangens nuancer

Buscombe starter sin tekst med, hvordan filmen selv både begynder og slutter, nemlig solnedgangen over det vidstrakte, åbne landskab. Det giver ham anledning til straks at fremhæve karakteristiske træk ved genren. Solnedgange og ensomme cowboys hører til traditionen, men nådesløst gør forfatteren straks opmærksom på, at der ikke blot er tale om films romantiserende og sentimentale side. Det forbindes også med potentiel konflikt, idet solnedgang markerede det tidspunkt på dagen, hvor man skulle være ud af byen, "or else", som han skriver. Altså et spørgsmål om at opretholde lov og orden, at undgå natteroderi, druk og drab.

Desuden går solen netop ned i west, den retning, pionererne altid har rejst i over vidderne uden meget andet til at sikre overlevelse og beskyttelse end egen styrke. Metaforisk, siger Buscombe, skal vi alle samme vej, mod solnedgangen. "One way or the other, westerns are always about death". Så er vi 13 linier inde i bogen... Mange film i genren er dybt præget af melankoli og elegiske stemninger, og Buscombe ridser med hurtige strøg et billede op af denne side af genrens udvikling, der også omfatter de aldrende helte og en nostalgi, der kom til at omfatte genren selv.

Han ridser genrens nedgangsperiode fra 1960'erne op, karakterisere kort de gamle heltes bortgang, genrevarianterne med ideologiske nyudviklinger, mere komplekse og anfægtede helteskikkelser (der altså ikke kun er et nymodens fænomen), parodier og selvreflekterende westerns. Dertil kommer en gennemgang af Clint Eastwoods oeuvre,

Edward Buscombe: *Unforgiven* (2004).

både som skuespiller, westernhelt og instruktør, som optakt til gennemgangen af *Unforgiven*.

Den øjeblikkelige myte, og dens underminering

En interessant pointe er Buscombes fremhævelse af måden sprog, det skrevne såvel som det talte, anvendes på. I forhold til produktionstidspunktet i det 20. århundrede er det bevidst arkaiserende, som led i genre- og myteforvaltning. Og blandt filmens figurer er det ligeledes en del af deres selvopfattelse og –fremstilling over for andre. Særlig tilspidses det i Buscombes præcise redegørelse for, hvorledes skribenten W. W. Beauchamps tilstedeværelse i *Big Whiskey* som krønikeskriver gør specielt sheriffen Little Bill Daggett til noget nær en talende *dime novel*, forhippet på at spille rollen som sin egen myte, på forhånd.

Men den altdominerende figur, som inkarnerer både det potentielt nytolkende og de traditionelle moralske dilemmaer i forhold til westernskabelonen er naturligvis Eastwoods egen figur, William Munny. Den pensionerede gunfighter lever som enkemand og griseavl på den endeløse prærie med sine to børn. Han er så meget for gammel, at han under arbejdet i grisestien skvatter om i pløret. Tøjet er ikke en helts, alderen for høj, det fysiske forfald sat ind; og så har han børn, hvad Buscombe ikke forsømmer at fremhæve. Det skal jo hæmme en helts mobilitet! Han er det stik modsatte af enhver prototype for en westernhelt.

Hvor selve historien om gunslingeren, der ellers har trukket sig tilbage, men kaldes tilbage fra sit otium til et sidste job, er traditionel nok, nærmest prototypisk, påpeger Edward Buscombe på mange leder og kanter, også ud over aldersproblemet, hvordan *Unforgiven* varierer sig bort fra konventionerne. Han sammenligner sågar med tidligere westerns, hvor helten(e) også er på vej ind i pensionsalderen og fremhæver så, at Eastwood giver sin fremstilling nye nuancer, lige fra den rynkede hud og det grå hår til ikke bare besvær med at holde ro og orden i sin svinesti, men sågar med at komme op på sin egen hest, som ydermere har udviklet sig til arbejdshest i stedet for ridehest. Det er over ti år siden, både den og dens herre har været på dræbertogter, her hvor et ungt brushoved får mobiliseret Will og hans tidligere makker i jagten på den dusør, en flok prostituerede kvinder har udsat for at få ram på et par kunder, efter at én af dem er blevet vansiret i et knivoverfald.

Motivationen for at deltage i hævnaktionen på de prostituerede kvinders side er ikke retfærdighedsfølelse eller andre idealer, men desperation ved ren fattigdom og elendighed på den lille farm. Will går efter hurtige penge som tilskud til et lidt tåleligere liv for hans to børn. "As so often in American cinema, it is the personal rather than the political that is the ultimate motivation", påpeger Buscombe (s. 32). Men den tøvende eller modvillige helt, vi også kender fra andre film, kæmper her ikke for hverken principper, samfundets eller retfærdighedens skyld, men denne helt særlige udgave af private motiver.

Denne opmærksomhed over for såvel tradition som de nuancerende variationer i *Unforgiven* gælder også Edward Buscombes gennemgang af bl. a. elementer som kvindernes position som igangsættere af hele handlingen, det naive unge brushoved (der som stærkt nærsynet ikke er meget bevendt i traditionelle westernopgør), bordellets og byens rå fremtræden, samt den voldelige sherif-figur og diskussionen af race (der overhovedet ikke kommenteres eksplicit i filmen, men stiltiende blot vises).

"It's not justice now, it's personal"

Buscombe diskuterer naturligvis også vold og drab og måden, de fremstilles på i *Unforgiven*. De bliver demonstreret som anderledes uappetitlige og kyniske end i mangen tidligere western. Men når Will bringes i de situationer, han gør, specielt da hans ven, der netop ikke har dræbt nogen på uværdig vis, pines og torteres til døde af Little Bill, hvem holder vi så med i et hensynsløst hævntogt, spørger Buscombe.

Og han får koblet det penible spørgsmål mellem filmens hovedpersoner, dens interne iagttagere og krønikeskriver og så publikum foran skærmen. "Beauchamp's fascination with violence comes uncomfortably close to that of the film audience itself. Indeed, one might even see his keenness to describe and analyse the exploits of killers as a sort of mischievous parody of academic scholars of the genre, relishing at secondhand in the safety of their studies a world so different from their own." (s. 54).

Vennen Ned kan ikke vende tilbage til dræberrollen, The Schofield Kid bryder sammen efter sit første, fejle, drab, for at droppe den business, før han rigtig kommer igang, og Will selv formulerer erkendelsen: "It's a hell of a thing, killing a man. You take away all a man's got and all he's ever gonna have". Buscombe elsker denne scene og skriver, at Eastwood her spiller uovertruffent minimalistisk: "Never has Eastwood seemed closer, in appearance and spirit, to such great actors of the past as William S. Hart and Randolph Scott". (s. 67). Så bliver det vist ikke større i genren!

Men tilbage står, at Will som sagt alligevel i det sidste opgør vender tilbage til både whisky og vold, som hans døde hustru ellers havde vænnet ham fra. Den i sagen uskyldige ven Ned skal hævnes, og Will skyder og dræber alle onde og alle deres hjælpere omkring sig. Buscombe: "It's not justice now, it's personal." (s. 71). Med den klarøjede vendten vrangen ud på mange genretrekk og kritiske revision af dens voldsfremstilling, hvordan kan *Unforgiven* så vende tilbage til denne udgave af et traditionelt slutopgør, spørger Buscombe. Hans diskussion af filmens kompleksitet også på dette punkt er interessant at følge (og evt. selv gå i diskussion med). Det er på dette punkt, han har endnu en af sine one liners. "If ever a film had its cake and ate it too, surely this is it." (s. 75).

Skulle man sætte et lille minus ved bogen, må det være, at den ikke ligefrem hjælper læseren på vej mht. overskuelighed. Indholdsfortegnelsen er mildest talt minimalistisk, og hovedteksten optræder under én overskrift, filmens titel, uden yderligere inddeling i kapitler eller underafsnit. Alle tekstblokke følger hinanden uden niveauinddeling, blot nummeret fra 1 til 21! *Men* i stedet for at hæfte sig ved det er det som nævnt nok klogere at vægte, hvad Buscombe med sin store genreviden og analytiske opmærksomhed og tæft har at byde læseren på. For det er ikke småting, han, inklusive det smukke og funktionelt brugte billedmateriale (også fra de film, *Unforgiven* sammenlignes med), får pakket ned på de ca. 80 siders tekst. Man skal hellere læse dem opmærksomt og forsyne sig med et væld af gode iagttagelser, tolkningsforslag og Edward Buscombes store genre- og historiekendskab, som er med til at placere *Unforgiven* i et vidtstrakt genrelandskab. Som desuden kan gøre én lidt klogere på USA, amerikanerne og deres ideologier, og ikke mindst kompleksiteten i den sammenhæng; noget som med disse års udenrigspolitiske og krigerske dominans ikke kan undgå at give stof til eftertanke.

Faktaboks

Titel: *Unforgiven*

Forfatter: Edward Buscombe

Forlag: British Film Institute 2004 (serien BFI Modern Classics)

[Udskriv denne artikel](#)

[Gem/åben denne artikel som PDF \(? Kb\)](#)

[Gem/åben hele nummeret som PDF \(??? Kb\)](#)

[◀ forrige side](#) | [næste side ▶](#)

.....

■ 16:9, juni 2004, 2. årgang, nummer 7

9